

Ευρωπαϊκός Κώδικας Δικτύου σχετικά με Μηχανισμούς Κατανομής Δυναμικότητας σε Συστήματα Μεταφοράς Αερίου: Κριτική Επισκόπηση

Γεράσιμος Αυλωνίτης

Περίληψη

Ο ευρωπαϊκός κώδικας δικτύου σχετικά με μηχανισμούς κατανομής δυναμικότητας σε συστήματα μεταφοράς αερίου θεσπίστηκε τον Οκτώβριο 2013 και εισάγει ένα νέο σύστημα κατανομής δυναμικότητας στις διασυνδέσεις, κοινό για όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την 1η Νοεμβρίου 2015. Η εναρμόνιση των κανόνων κατανομής δυναμικότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η αξιοποίηση μηχανισμών της αγοράς εκτιμάται ότι θα επιδράσει θετικά στη δημιουργία νέων ευκαιριών διασυνοριακού εμπορίου και στην ανάπτυξη χονδρεμπορικών αγορών φυσικού αερίου καθώς και στην επί ίσοις όροις δραστηριοποίηση νέων και υφιστάμενων παικτών στην αγορά. Ωστόσο, οι νέες ρυθμίσεις διαφέρουν ριζικά σε σχέση με το υφιστάμενο καθεστώς κατανομής δυναμικότητας. Η ρυθμιστική αυτή μεταβολή συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές και προκλήσεις σε διαχειριστικό και επιχειρηματικό επίπεδο, ιδιαίτερα για μικρότερους και νεοεισερχόμενους παίκτες, που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στις εισαγωγές αερίου και στο διασυνοριακό εμπόριο χωρίς διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο συμβάσεων προμήθειας.

Η σειρά "Ενεργειακά Τετράδια" ξεκινά με ανάλυση του πρώτου ευρωπαϊκού κώδικα δικτύου στον τομέα του φυσικού αερίου. Η σειρά φιλοδοξεί να καλύψει ένα κενό στην ανάλυση επίκαιρων θεμάτων εθνικής και ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής και ρύθμισης.

Διευθυντής Σειράς:

Νικόλαος Ε. Φαραντούρης, Av. Καθηγητής, Κάτοχος της Έδρας *Jean Monnet*

Ανδρούτσου 150, 185 32 Πειραιεύς

E: nfarant@unipi.gr

T: +30 210 414 2394

F: +30 210 414 2108

Ευρωπαϊκός Κώδικας Δικτύου σχετικά με Μηχανισμούς Κατανομής Δυναμικότητας σε Συστήματα Μεταφοράς Αερίου: Κριτική Επισκόπηση

A. Εισαγωγή

Η θέσπιση της Τρίτης Ενεργειακής Δέσμης το 2009¹, σηματοδότησε την εκκίνηση μιας διαδικασίας δραστικής αναδιαμόρφωσης του τρόπου δομής και οργάνωσης της αγοράς φυσικού αερίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Σε επίπεδο δομής της αγοράς, επιβάλλονται αλλαγές μέσω των αυξημένων υποχρεώσεων διαχωρισμού των κάθετα ολοκληρωμένων επιχειρήσεων φυσικού αερίου, ενώ ταυτόχρονα εισάγεται νέο σύστημα εποπτείας, ρύθμισης και κατανομής αρμοδιοτήτων, ιδίως με την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των Εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών (ΕΡΑ) και την υποχρέωση συνεργασίας με τις αρχές ανταγωνισμού, τη σημαντική επέκταση των αρμοδιοτήτων της ΕΕ στον τομέα και τη θέσπιση πανευρωπαϊκών οργανισμών με αποφασιστικές αρμοδιότητες. Σε επίπεδο οργάνωσης της αγοράς, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο διασυνοριακό εμπόριο και στην ενοποίηση των εθνικών αγορών, ενώ προβλέπεται η θέσπιση κοινών δεσμευτικών κανόνων για θέματα πρόσβασης στα δίκτυα σε ολόκληρη την ΕΕ.

Η κατανομή αρμοδιοτήτων και η διαδικασία κατάρτισης και θέσπισης των κανόνων αυτών (κώδικες δικτύου) καθορίζονται στα άρθρα 6 και 7 του Κανονισμού 715/2009/ΕΚ. Η διαδικασία αυτή βρίσκεται σήμερα σε πλήρη εξέλιξη με δύο από τους σημαντικότερους για την οργάνωση της αγοράς κώδικες να έχουν ήδη θεσπιστεί (κατανομή δυναμικότητας στις διασυνδέσεις και εξισορρόπηση φορτίου), έναν να βρίσκεται σε διαδικασία θέσπισης (διαλειτουργικότητα των συστημάτων μεταφοράς αερίου) και έναν να βρίσκεται σε διαδικασία κατάρτισης (εναρμόνιση της δομής των τιμολογίων μεταφοράς).

Ο Κώδικας Δικτύου σχετικά με Μηχανισμούς Κατανομής Δυναμικότητας σε Συστήματα Μεταφοράς Αερίου² (Κώδικας) θεσπίστηκε τον Οκτώβριο 2013 και αποτέλεσε τον πρώτο κώδικα δικτύου που θεσπίστηκε με τη διαδικασία του Κανονισμού 715/2009/ΕΚ. Με τον Κώδικα θεσπίζεται ενιαίος μηχανισμός κατανομής δυναμικότητας στις διασυνδέσεις μεταξύ συστημάτων μεταφοράς αερίου σε ολόκληρη την ΕΕ, ο οποίος τίθεται σε εφαρμογή από την 1^η Νοεμβρίου 2015.

¹ Για τους σκοπούς της ανάλυσης αυτής, η αναφορά στην «Τρίτη Ενεργειακή Δέσμη», νοείται ως αναφορά στην Οδηγία 73/2009/ΕΚ και στους Κανονισμούς 714/2009/ΕΚ και 715/2009/ΕΚ.

² Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 984/2013 της Επιτροπής της 14ης Οκτωβρίου 2013 για τη θέσπιση κώδικα δικτύου σχετικά με μηχανισμούς κατανομής δυναμικότητας στα συστήματα μεταφοράς αερίου και για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 715/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΟJ L 273, 15.10.2013, p. 5).

Σκοπός της παρούσας ανάλυσης είναι η παρουσίαση των βασικών ρυθμίσεων του Κώδικα με εύληπτο τρόπο ώστε να γίνει κατανοητή η φιλοσοφία της ρύθμισης και η κριτική επισκόπησή τους αναφορικά με τις δυνατότητες αλλά και προκλήσεις που παρουσιάζει ο νέος τρόπος οργάνωσης της πρόσβασης τρίτων στις διασυνδέσεις για τους συμμετέχοντες στην αγορά.

Στο μέρος (B) της δημοσίευσης παρουσιάζονται οι βασικές ρυθμίσεις του Κώδικα. Στο μέρος (Γ) επιχειρείται μία αποτίμηση των ευκαιριών αλλά και προκλήσεων που προκύπτουν για τους συμμετέχοντες στην αγορά με έμφαση, όπου είναι σκόπιμο, στην ελληνική περίπτωση.

B. Συνοπτική περιγραφή των ρυθμίσεων του Κώδικα

Αντικείμενο

Αντικείμενο του Κώδικα είναι η θέσπιση ενιαίου μηχανισμού κατανομής δυναμικότητας στις διασυνδέσεις μεταξύ κρατών-μελών και εν γένει συστημάτων μεταφοράς αερίου στην ΕΕ. Επιδιωκόμενος στόχος είναι η άρση των εμποδίων στη ροή αερίου από τα σύνορα της ΕΕ προς οποιοδήποτε από τα κράτη-μέλη καθώς και μεταξύ των κρατών μελών, ανάλογα με τις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης και τα προκύπτοντα σήματα τιμών (price signals), προκειμένου να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός στις χονδρεμπορικές αγορές και στους κόμβους διαπραγμάτευσης του καυσίμου (gas trading hubs). Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην επικοινωνία, συνεργασία και συντονισμό μεταξύ των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς αερίου τόσο για τον καθορισμό του μεγέθους της προσφερόμενης προς δέσμευση δυναμικότητας όσο και για τον τρόπο διάθεσης αυτής στους ενδιαφερόμενους, μέσω κοινών πληροφοριακών συστημάτων (joint booking platforms).

Το αντικείμενο του συγκεκριμένου Κώδικα συσχετίζεται άμεσα με το αντικείμενο του Παραρτήματος Ι του Κανονισμού 715/2009 σχετικά με τις διαδικασίες διαχείρισης της συμβατικής συμφόρησης σε συστήματα μεταφοράς αερίου (Congestion Management Procedures – CMPs), καθώς και με το αντικείμενο των Κατευθυντήριων Γραμμών του Οργανισμού Συνεργασίας Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (Agency for the Cooperation of Energy Regulators - ACER) σχετικά με την εναρμόνιση της δομής των κομίστρων μεταφοράς αερίου και του σχετικού Κώδικα που θα καταρτιστεί βάσει αυτών³. Γενικά μικρότερος αλλά σημαντικός σε συγκεκριμένα θέματα είναι ο βαθμός αλληλεπίδρασης μεταξύ του Κώδικα και των Ευρωπαϊκών Κωδίκων αναφορικά με την Εξισορρόπηση Φορτίου⁴ σε Συστήματα

³ Decision No. 01/2013 of the Agency for the Cooperation of Energy Regulators of 29 November 2013 adopting the Framework Guidelines on rules regarding harmonized transmission tariff structures for gas.

⁴ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 312/2014 της Επιτροπής της 14ης Οκτωβρίου 2013 της 26ης Μαρτίου 2014 για τη θέσπιση κώδικα δικτύου όσον αφορά την εξισορρόπηση του φυσικού αερίου στα δίκτυα μεταφοράς (OJ L 91, 27.3.2014, p. 15).

Μεταφοράς Αερίου καθώς και τη Διαλειτουργικότητα και τους Κανόνες Ανταλλαγής Δεδομένων⁵.

Πεδίο εφαρμογής

Στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα εμπίπτει:

- Το σύνολο της τεχνικής δυναμικότητας σε κάθε πραγματικό ή εικονικό σημείο διασύνδεσης συστημάτων μεταφοράς μεταξύ κρατών-μελών, ανεξαρτήτως εάν η δυναμικότητα αυτή διατίθεται προς δέσμευση σε αδιάλειπτη ή διακοπτόμενη βάση.
- Το σύνολο της τεχνικής δυναμικότητας σε κάθε πραγματικό ή εικονικό σημείο διασύνδεσης διαφορετικών ζωνών εισόδου-εξόδου⁶, σε εθνική ή περιφερειακή κλίμακα, καθώς και στα σημεία διασύνδεσης ζωνών εισόδου-εξόδου με διασυνδεδετήριο αγωγό⁷, ανεξαρτήτως εάν η δυναμικότητα αυτή διατίθεται προς δέσμευση σε αδιάλειπτη ή διακοπτόμενη βάση.
- Πρόσθετη δυναμικότητα η οποία καθίσταται διαθέσιμη στις διασυνδέσεις ως αποτέλεσμα εφαρμογής διαδικασιών διαχείρισης της συμβατικής συμφόρησης σύμφωνα με το Παράρτημα Ι του Κανονισμού 715/2009/ΕΚ και συγκεκριμένα, υπερδέσμευση (oversubscription), επιστροφή (surrender) ή αποδέσμευση (use-it-or-lose-it) δυναμικότητας⁸.

Νέα δυναμικότητα η οποία καθίσταται διαθέσιμη στις διασυνδέσεις μέσω επενδύσεων ανάπτυξης του συστήματος μεταφοράς, εφόσον -και στο βαθμό που- αυτή δεν έχει κατανεμηθεί μέσω οποιουδήποτε τύπου ανοικτής διαδικασίας (όπως, για παράδειγμα, open season). Οι ρυθμίσεις του Κώδικα είναι δυνατόν να εφαρμοστούν:

- Σε διασυνδέσεις μεταξύ κρατών-μελών και τρίτων χωρών, κατόπιν σχετικής απόφασης των αρμόδιων ΕΡΑ.
- Σε διασυνδέσεις που αποτελούν τμήμα υποδομής στην οποία έχει χορηγηθεί εξαίρεση από την υποχρέωση παροχής πρόσβασης σε τρίτους, σύμφωνα με το άρθρο 36 της Οδηγίας 73/2009/ΕΚ, εφόσον η εφαρμογή των ρυθμίσεων του Κώδικα δεν καθιστά αδύνατη την εφαρμογή της απόφασης εξαίρεσης.
- Σε διασυνδέσεις στις οποίες η κατανομή δυναμικότητας πραγματοποιείται ταυτόχρονα με την κατανομή αντίστοιχης ποσότητας αερίου, συνήθως μέσω κοινής

⁵ Κατά το χρόνο της δημοσίευσης, ο Κώδικας Δικτύου σχετικά με τη Διαλειτουργικότητα και τους Κανόνες Ανταλλαγής Δεδομένων βρίσκεται στη φάση θέσπισης με τη διαδικασία της Επιτροπολογίας.

⁶ Δεν υφίσταται επίσημος ορισμός της «ζώνης εισόδου-εξόδου» ή «συστήματος εισόδου-εξόδου» σε ενωσιακό κανονιστικό κείμενο. Για μία περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών ενός συστήματος εισόδου-εξόδου βλ. «Entry-Exit Regimes in Gas, a project for the European Commission – DG ENER», http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/studies/gas_en.htm.

⁷ Για τον ορισμό του διασυνδεδετηρίου αγωγού βλ. παρ. (17), άρθρο 2 της Οδηγίας 73/2009/ΕΚ.

⁸ Για την εφαρμογή των εν λόγω συστημάτων στην ελληνική αγορά σήμερα βλ. άρθρα 15, 20ΑΒ και 20ΑΓ του Κώδικα Διαχείρισης του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΦΕΚ Β 3131/9.12.2013).

δημοπρασίας (περιπτώσεις έμμεσης μεθόδου κατανομής - implicit allocation method), κατόπιν σχετικής απόφασης της αρμόδιας ΕΡΑ.

Από το πεδίο εφαρμογής του Κώδικα εξαιρούνται:

- Τα σημεία εξόδου του συστήματος μεταφοράς προς τελικούς καταναλωτές και δίκτυα διανομής.
- Τα σημεία διασύνδεσης του συστήματος μεταφοράς με εγκαταστάσεις ΥΦΑ και αποθήκευσης φυσικού αερίου.
- Οι διασυνδέσεις μεταξύ κρατών-μελών, εφόσον σε ένα από τα εν λόγω κράτη-μέλη έχει χορηγηθεί εξαίρεση από την υποχρέωση απελευθέρωσης της αγοράς φυσικού αερίου, σύμφωνα με το άρθρο 49 της Οδηγίας 73/2009/ΕΚ περί αναδυόμενων και απομονωμένων αγορών.

Τέλος, ο Κώδικας παρέχει τη δυνατότητα επιβολής περιορισμών ως προς τη συμμετοχή κυρίαρχων παικτών (incumbents) στο μηχανισμό κατανομής δυναμικότητας, κατόπιν σχετικής απόφασης των αρμόδιων αρχών (Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας, Αρχών Ανταγωνισμού κλπ) η οποία λαμβάνεται μετά από διαβούλευση με τους χρήστες του συστήματος, για την αποφυγή φαινομένων αποκλεισμού μικρότερων παικτών από την αγορά.

Βασικές ρυθμίσεις:

Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις του Κώδικα περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

1. **Ορισμός Ημέρας Αερίου:** Ορίζεται κοινή Ημέρα Αερίου (Gas Day) για όλη την ΕΕ, η οποία ξεκινά στις 5:00 Universal Time Coordinated (UTC) μίας ημέρας και λήγει στις 5:00 UTC της επόμενης ημέρας κατά την περίοδο χειμερινής ώρας. Τα αντίστοιχα διαστήματα είναι από 4:00 UTC έως 4:00 UTC κατά την περίοδο θερινής ώρας⁹.
2. **Τυποποιημένα Προϊόντα Δυναμικότητας:** Ορίζονται Τυποποιημένα Προϊόντα Δυναμικότητας, τα οποία παρέχονται σε αδιάλειπτη βάση (firm Standard Capacity Products), και τα οποία έχουν συγκεκριμένη ημερομηνία έναρξης και συγκεκριμένη διάρκεια. Το μέγεθος της δυναμικότητας κάθε προϊόντος (σε μονάδες kWh/d ή kWh/h) που κατανέμεται σε κάθε ενδιαφερόμενο καθορίζεται από το μηχανισμό που αναφέρεται κατωτέρω (δημοπρασίες). Τα Τυποποιημένα Προϊόντα Δυναμικότητας που ορίζονται στον Κώδικα είναι τα ακόλουθα:
 - Ετήσιας διάρκειας (yearly), με έναρξη την 1^η Οκτωβρίου κάθε ημερολογιακού έτους.
 - Τριμηνιαίας διάρκειας (quarterly), με έναρξη την 1^η Οκτωβρίου, 1^η Ιανουαρίου, 1^η Απριλίου και 1^η Ιουλίου κάθε ημερολογιακού έτους.

⁹ Η αντίστοιχη ώρα έναρξης της Ημέρας Αερίου για την Ελλάδα θα είναι η 07:00, τόσο κατά την περίοδο χειμερινής ώρας όσο και κατά την περίοδο θερινής ώρας.

- Μηνιαίας διάρκειας (monthly), με έναρξη την 1^η Ημέρα Αερίου κάθε ημερολογιακού μήνα.
 - Ημερήσιας διάρκειας (daily), με έναρξη από την αρχή της Ημέρας Αερίου.
 - Ενδοημερήσια προϊόντα (within-day), με έναρξη από μία συγκεκριμένη ώρα μίας Ημέρας Αερίου και διάρκειας έως το τέλος της ίδιας Ημέρας.
3. **Δημοπρασίες δέσμευσης δυναμικότητας:** Μοναδικός μηχανισμός κατανομής των Τυποποιημένων Προϊόντων Δυναμικότητας στις διασυνδέσεις ορίζονται οι δημοπρασίες. Θεσπίζονται δύο μηχανισμοί δημοπρασιών, κοινοί για κάθε σημείο διασύνδεσης, οι οποίοι εφαρμόζονται για τη δημοπράτηση διαφορετικών προϊόντων: Δημοπρασίες πολλαπλών γύρων και αυξανόμενης τιμής (ascending clock auctions) και δημοπρασίες ενός γύρου με ενιαία τιμή (uniform price auctions). Οι δημοπρασίες που αφορούν στο ίδιο προϊόν διεξάγονται ανεξάρτητα ή μία από την άλλη¹⁰ αλλά στον ίδιο χρόνο για όλα τα σημεία διασύνδεσης στην ΕΕ που εμπίπτουν στις διατάξεις του Κώδικα. Το χρονοδιάγραμμα διεξαγωγής των δημοπρασιών θεσπίζεται κατ' αρχήν στον Κώδικα, αλλά μπορεί να μεταβάλλεται σύμφωνα με ημερολόγιο δημοπρασιών που καταρτίζει ο ENTSOG τον Ιανουάριο κάθε έτους. Η χρονολογική σειρά με την οποία δημοπρατούνται τα προϊόντα είναι ανάλογη της διάρκειας τους (πρώτα τα ετήσια προϊόντα, στη συνέχεια τα τριμηνιαία κ.ο.κ.). Ο επιτρεπόμενος μέγιστος χρονικός ορίζοντας δέσμευσης δυναμικότητας διαφέρει ανά προϊόν. Ο μηχανισμός κατανομής δυναμικότητας για κάθε προϊόν και τα χαρακτηριστικά του αντίστοιχου προϊόντος συνοψίζεται στον Πίνακα του Παραρτήματος 1.
4. **Διάθεση τμήματος της συνολικής δυναμικότητας σε βραχυχρόνια βάση:** Ποσοστό 20% της υφιστάμενης τεχνικής δυναμικότητας σε κάθε διασύνδεση προσφέρεται για δέσμευση αποκλειστικά σε βραχυχρόνια βάση, ως εξής:
- Ποσοστό 10% της συνολικής δυναμικότητας της διασύνδεσης διατίθεται κάθε έτος μόνο σε προϊόντα τριμηνιαίας (ή μικρότερης) διάρκειας.
 - Επιπλέον ποσοστό 10% της συνολικής δυναμικότητας της διασύνδεσης διατίθεται κάθε έτος για δέσμευση διάρκειας όχι μεγαλύτερης των πέντε (5) επόμενων ετών.

¹⁰ Εξαίρεση στην υποχρέωση ανεξάρτητης διεξαγωγής δημοπρασιών αποτελεί η περίπτωση κατά την οποία η δυναμικότητα που μπορεί να διατεθεί σε μία δημοπρασία για συγκεκριμένο προϊόν εξαρτάται άμεσα από το αποτέλεσμα άλλης δημοπρασίας (competing capacities). Παράδειγμα μίας τέτοιας περίπτωσης είναι όταν σε σημείο διασύνδεσης ένας αγωγός του ανάντη συστήματος διακλαδώνεται σε περισσότερους του ενός αγωγούς κατάντη της διασύνδεσης και η συνολική δυναμικότητα ανάντη και κατάντη της διασύνδεσης είναι διαφορετική. Στην περίπτωση αυτή, κατόπιν συμφωνίας των διαχειριστών και έγκρισης των αρμόδιων ΕΡΑ, είναι δυνατή η διεξαγωγή των σχετικών δημοπρασιών σε αλληλοσυσχετισμό.

Στην περίπτωση νέας τεχνικής δυναμικότητας που κατασκευάζεται στη διασύνδεση, ποσοστό 10% αυτής απαιτείται να διατίθεται κάθε έτος μόνο σε προϊόντα τριμηνιαίας (ή μικρότερης) διάρκειας.

Τα ανωτέρω ποσοστά μπορούν να αναθεωρούνται προς τα πάνω από τις αρμόδιες ΕΡΑ, κατόπιν διαβούλευσης με τους χρήστες του συστήματος, για την αποφυγή φαινομένων αποκλεισμού μικρότερων παικτών από την αγορά.

5. **Προσφορά δυναμικότητας εκατέρωθεν μίας διασύνδεσης ως δέσμη (bundling of capacity):** Καταργείται η έννοια της δυναμικότητας «εισόδου» στη μία πλευρά της διασύνδεσης και «εξόδου» στην άλλη πλευρά της διασύνδεσης και οι διαχειριστές εκατέρωθεν κάθε διασύνδεσης υποχρεούνται να προσφέρουν τα Τυποποιημένα Προϊόντα Δυναμικότητας σε μορφή δέσμης δυναμικότητας εισόδου/εξόδου (σύζευξη-bundling). Κατά συνέπεια η κατανομή της δυναμικότητας στη διασύνδεση γίνεται μέσω μίας και μοναδικής δημοπρασίας (και όχι χωριστών δημοπρασιών σε κάθε πλευρά της διασύνδεσης) ενώ η χρήση της διασύνδεσης γίνεται μέσω μίας και μοναδικής δήλωσης (και όχι χωριστών δηλώσεων σε κάθε πλευρά της διασύνδεσης). Για τη δέσμευση δυναμικότητας και τη χρήση της διασύνδεσης απαιτείται η συμβατική δέσμευση του χρήστη και με τους δύο σχετικούς διαχειριστές, μέσω ενός ή δύο συμβάσεων. Η εμπορία της δυναμικότητας αυτής στη δευτερογενή αγορά, γίνεται επίσης σε μορφή δέσμης. Ως προς τις υφιστάμενες εν ισχύ συμβάσεις δέσμευσης δυναμικότητας εκατέρωθεν της διασύνδεσης, προβλέπεται διαδικασία σύζευξης της δυναμικότητας αυτής με συμφωνία των μερών υπό την εποπτεία των ρυθμιστών. Δεν επιτρέπεται η ανανέωση -μετά τη λήξη τους- ή η παράταση ισχύος υφιστάμενων συμβάσεων που αναφέρονται σε μη-συζευγμένη δυναμικότητα.
6. **Ορισμός Εικονικού Σημείου Διασύνδεσης (Virtual Interconnection Point):** Αποτελεί εικονικό σημείο δέσμευσης δυναμικότητας, το οποίο ενσωματώνει τη δυναμικότητα όλων των φυσικών σημείων διασύνδεσης δύο συστημάτων μεταφοράς. Στις περιπτώσεις πολλαπλών διασυνδέσεων δύο συστημάτων μεταφοράς προβλέπεται δυνατότητα των διαχειριστών, εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, να προχωρήσουν στη δημιουργία Εικονικού Σημείου Διασύνδεσης. Η βασικότερη από τις προϋποθέσεις αυτές είναι η μη-μείωση της συνολικής δυναμικότητας που διατίθεται προς δέσμευση στο Εικονικό Σημείο Διασύνδεσης σε σχέση με τη συνολική δυναμικότητα που διατίθετο πριν τη δημιουργία του σημείου αυτού μέσω όλων των φυσικών σημείων διασύνδεσης. Η εκτίμηση των διαχειριστών σχετικά με την πλήρωση των προϋποθέσεων που θέτει ο Κώδικας και η απόφαση σχετικά με τη δημιουργία Εικονικού Σημείου Διασύνδεσης θα πρέπει να ληφθεί εντός πέντε (5) ετών από τη θέση του Κώδικα σε ισχύ.
7. **Προϊόντα διακοπτόμενης δυναμικότητας και διαδικασία διακοπής:** Προϊόντα διακοπτόμενης δυναμικότητας προσφέρονται από τους διαχειριστές και στις δύο

πλευρές κάθε διασύνδεσης, εφόσον δεν υπάρχει διαθέσιμη δυναμικότητα σε αδιάλειπτη βάση. Στην περίπτωση διασυνδέσεων με δυνατότητα φυσικής ροής αερίου κατά τη μία μόνο κατεύθυνση, οι διαχειριστές υποχρεούνται να προσφέρουν δυναμικότητα και για την αντίθετη κατεύθυνση, τουλάχιστον σε διακοπτόμενη βάση (backhaul flow). Περαιτέρω, ως προς την προσφορά διακοπτόμενης δυναμικότητας ισχύουν τα ακόλουθα:

- Εφόσον έχει εξαντληθεί η δυναμικότητα που προσφέρεται σε αδιάλειπτη βάση, οι διαχειριστές υποχρεούνται να προσφέρουν διακοπτόμενη δυναμικότητα τουλάχιστον σε ημερήσια (day-ahead) βάση. Εάν προσφέρονται και άλλα προϊόντα διακοπτόμενης δυναμικότητας, θα πρέπει να είναι αντίστοιχης διάρκειας με τα Τυποποιημένα Προϊόντα Δυναμικότητας που ορίστηκαν παραπάνω.
 - Η κατανομή της διακοπτόμενης δυναμικότητας πραγματοποιείται με δημοπρασίες ίδιων χαρακτηριστικών με τις δημοπρασίες του αντίστοιχου προϊόντος που προσφέρεται σε αδιάλειπτη βάση. Η δημοπρασία για κάθε προϊόν διακοπτόμενης δυναμικότητας πραγματοποιείται πριν τη δημοπρασία του προϊόντος δυναμικότητας σε αδιάλειπτη βάση με την αμέσως μικρότερη διάρκεια. Ειδικά στην περίπτωση του ενδοημερήσιου προϊόντος δυναμικότητας, η κατανομή πραγματοποιείται μέσω διαδικασίας υπερδηλώσεων (over-nomination).
 - Στην περίπτωση διακοπής, προβλέπεται minimum χρόνος προειδοποίησης καθώς και σειρά διακοπής η οποία είναι αντιστρόφως ανάλογη της χρονικής στιγμής δέσμευσης της δυναμικότητας (χρήστες που δέσμευσαν δυναμικότητα τελευταίοι στη σειρά, θα διακοπούν πρώτοι). Στην περίπτωση που η δέσμευση δύο χρηστών συμπίπτει χρονικά, η διακοπή γίνεται κατ' αναλογία των δηλώσεών τους (nominations).
8. **Τιμολόγηση προσφερόμενων προϊόντων δυναμικότητας:** Η πληρωτέα τιμή για κάθε προϊόν που δημοπρατείται προκύπτει ως το άθροισμα της τιμής εκκίνησης της δημοπρασίας (reserve price) για κάθε προϊόν και του αποτελέσματος της δημοπρασίας (auction premium). Ως τιμή εκκίνησης ορίζεται η τιμή για το αντίστοιχο προϊόν δυναμικότητας (είτε σε αδιάλειπτη βάση είτε σε διακοπτόμενη βάση) που προκύπτει σύμφωνα με το ρυθμιζόμενο τιμολόγιο. Η τελική τιμή του προϊόντος, προκύπτουσα ως το άθροισμα της ρυθμιζόμενου τιμολογίου και του auction premium, μπορεί να είναι:
- Σταθερή, εάν για τον καθορισμό της τιμής εκκίνησης χρησιμοποιείται το ρυθμιζόμενο τιμολόγιο που ισχύει κατά το χρόνο διεξαγωγής της δημοπρασίας, ή
 - Μεταβλητή, εάν για τον καθορισμό της τιμής εκκίνησης χρησιμοποιείται το ρυθμιζόμενο τιμολόγιο που θα ισχύει κατά το χρόνο έναρξης ισχύος του

προϊόντος δυναμικότητας (ακόμα και εάν το τιμολόγιο αυτό δεν είναι γνωστό κατά το χρόνο διεξαγωγής της δημοπρασίας).

Στην περίπτωση προϊόντων διακοπτόμενης δυναμικότητας, εφαρμόζονται περαιτέρω οι σχετικές ρυθμίσεις του Κανονισμού 715/2009/ΕΚ, περί παροχής έκπτωσης η οποία αντανακλά την πιθανότητα διακοπής.

Κατά τη διαμόρφωση των κομίστρων μεταφοράς από τις ΕΡΑ, απαιτείται να λαμβάνεται υπόψη η διασφάλιση των εσόδων του διαχειριστή ιδίως στην περίπτωση μη χρησιμοποίησης του τμήματος νέας ή υφιστάμενης δυναμικότητας που παρακρατείται από την αγορά προκειμένου να διατεθεί αποκλειστικά σε βραχυχρόνια βάση.

9. **Κοινά πληροφοριακά συστήματα δέσμευσης δυναμικότητας (joint booking platforms):** Προβλέπεται η υποχρέωση ανάπτυξης από τους γειτονικούς διαχειριστές κοινών πληροφοριακών συστημάτων δέσμευσης δυναμικότητας από τους χρήστες για όλα τα προϊόντα που προσφέρονται στις δημοπρασίες, τα οποία θα υποστηρίζουν και τη δευτερογενή αγορά δυναμικότητας. Επίσης, παρέχεται χρονοδιάγραμμα ενεργειών για την ελαχιστοποίηση των πληροφοριακών αυτών συστημάτων σε επίπεδο ΕΕ, με απώτερο στόχο τη δημιουργία -εφόσον αυτό είναι εφικτό- ενός κοινού πληροφοριακού συστήματος για ολόκληρη την Ένωση.
10. **Συνεργασία Διαχειριστών:** Προβλέπεται η υποχρέωση συνεργασίας και συντονισμού γειτονικών διαχειριστών αναφορικά με τη συντήρηση των διασυνδέσεων ή τμημάτων των συστημάτων μεταφοράς εφόσον αυτό έχει επίπτωση στη διαθεσιμότητα των διασυνδέσεων, την ανταλλαγή των αναγκαίων δεδομένων για την εφαρμογή των δημοπρασιών και κυρίως τον κοινό υπολογισμό της τεχνικής δυναμικότητας η οποία είναι διαθέσιμη προς δέσμευση σε κάθε διασύνδεση.

Χρόνος θέσης σε εφαρμογή του Κώδικα:

Η θέση σε εφαρμογή των ρυθμίσεων του Κώδικα ξεκινά από την 1^η Νοεμβρίου 2015. Από την ημερομηνία αυτή, ο Κώδικας είναι άμεσης και υποχρεωτικής εφαρμογής από τα κράτη-μέλη, χωρίς να απαιτείται διαδικασία μεταφοράς αυτού (transposition) στο αντίστοιχο εθνικό δίκαιο. Μεταβατικές διατάξεις προβλέπονται μόνο σε σχέση με θέματα κοινού υπολογισμού της δυναμικότητας από τους δύο διαχειριστές, ενώ η προθεσμία για την απόφαση ως προς τη δημιουργία εικονικού σημείου διασύνδεσης είναι η 1^η Νοεμβρίου 2020.

Γ. Κριτική επισκόπηση των ρυθμίσεων του Κώδικα

Γενικά

Η εναρμόνιση του συστήματος κατανομής δυναμικότητας σε κάθε διασύνδεση εντός της ΕΕ, με βάση μηχανισμούς της αγοράς και διαφανείς διαδικασίες, καθώς και η σύζευξη της δυναμικότητας στις διασυνδέσεις αποτελούν καθοριστικά βήματα στην κατεύθυνση της αποτελεσματικής χρήσης των διασυνδέσεων, της άρσης των εμποδίων πρόσβασης στις επιμέρους εθνικές αγορές και τελικά της ανάπτυξης ανταγωνισμού σε επίπεδο χονδρεμπορίας αερίου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι αντίστοιχος μηχανισμός εφαρμόζεται ήδη στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και αποτελεί την κοινή πρακτική σε ολόκληρη την ΕΕ, λαμβάνοντας όμως υπόψη ότι η αγορά ηλεκτρισμού σε σχέση με την αγορά αερίου χαρακτηρίζεται από καλύτερη διασύνδεση μεταξύ των εθνικών αγορών και ύπαρξη οργανωμένης χονδρεμπορικής αγοράς σε κάθε μία από τις διασυνδεδεμένες χώρες.

Μέσω του νέου μηχανισμού προσφέρονται κατ' αρχήν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης σε μεγαλύτερους και μικρότερους παίκτες, περιορίζεται η δυνατότητα καταχρηστικής δέσμευσης δυναμικότητας από ισχυρότερους παίκτες (capacity hoarding) και αποκαλύπτεται το πραγματικό ενδιαφέρον και η πραγματική τιμή της δυναμικότητας. Η διαθεσιμότητα δυναμικότητας και η αποφυγή capacity hoarding διασφαλίζονται περαιτέρω με τη συνδυασμένη εφαρμογή των ρυθμίσεων του Κώδικα και των μηχανισμών διαχείρισης της συμφόρησης, ενώ ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η πρόβλεψη για διάθεση τμήματος της δυναμικότητας για δέσμευση μόνο σε βραχυχρόνια βάση, γεγονός που οπωσδήποτε διευκολύνει την είσοδο νέων και μικρότερων παικτών.

Η θέσπιση τυποποιημένων προϊόντων δυναμικότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και το συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα διεξαγωγής δημοπρασιών προσφέρει στους παίκτες της αγοράς μεγαλύτερη ορατότητα και δυνατότητα προγραμματισμού της επιχειρηματικής στρατηγικής στο θέμα εισαγωγών/εξαγωγών αερίου μεταξύ κρατών-μελών. Περαιτέρω, η τυποποίηση προϊόντων και η εναρμόνιση διαδικασιών ενθαρρύνει τη δυνατότητα δραστηριοποίησης παικτών σε διαφορετικές διασυνδέσεις ανά την ΕΕ, με σημαντική μείωση του κόστους συναλλαγής (transaction cost) που συνεπάγεται η δραστηριοποίηση σε αγορές με διαφορετικούς κανόνες πρόσβασης και λειτουργίας.

Σημαντική συνεισφορά στην ανάπτυξη του διασυνοριακού εμπορίου εκτιμάται ότι θα έχει και η υποχρέωση σύζευξης της δυναμικότητας εκατέρωθεν των διασυνδέσεων. Η επί της ουσίας κατάργηση του «συνόρου» μεταξύ των δύο συστημάτων, έχει ως αποτέλεσμα η δέσμευση δυναμικότητας σε μία διασύνδεση ουσιαστικά να συνεπάγεται τη δραστηριοποίηση του εν λόγω χρήστη του δικτύου και στο γειτονικό σύστημα (hub-to-hub trading), όπως αναλύεται κατωτέρω.

Ιδιαίτερη σημασία σε ευρωπαϊκό αλλά και εθνικό επίπεδο έχει η πρόβλεψη δυνατότητας παρέκκλισης από τις ρυθμίσεις του Κανονισμού, για λόγους ελέγχου της δεσπόζουσας

θέσης ισχυρών παικτών και δυνατότητας ανάπτυξης ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, μετά από απόφαση των αρμόδιων αρχών. Οι δεσμεύσεις τις οποίες η Δημόσια Επιχείρηση Αερίου Α.Ε. (ΔΕΠΑ Α.Ε.) έχει αναλάβει ενώπιον της ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού ως προς τον τρόπο δραστηριοποίησής της στην ελληνική αγορά φυσικού αερίου¹¹, αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση που εμπίπτει στη σχετική ρύθμιση του Κώδικα. Οι δεσμεύσεις αυτές περιλαμβάνουν και περιορισμούς ως προς το ανώτατο ποσοστό δέσμευσης δυναμικότητας στις διασυνδέσεις της χώρας από τη ΔΕΠΑ Α.Ε., με χρονικό όριο ισχύος αυτών μεταγενέστερο του χρόνου θέσης σε εφαρμογή του Κώδικα. Το γεγονός αυτό εκτιμάται ότι θα επηρεάσει τον τρόπο συμμετοχής της ΔΕΠΑ Α.Ε. στο μηχανισμό κατανομής δυναμικότητας στις διασυνδέσεις, τουλάχιστον για το διάστημα κατά το οποίο υφίσταται χρονική αλληλεπικάλυψη των δεσμεύσεων με τις ρυθμίσεις του Κώδικα.

Πέραν των επιμέρους ρυθμίσεων, η επιβολή κοινών κανόνων σε όλες τις χώρες της ΕΕ και η υποχρέωση συνεργασίας ΕΡΑ και διαχειριστών, η οποία αποτελεί μεν γενική απαίτηση της Οδηγίας 73/2009/ΕΚ συγκεκριμενοποιείται δε μέσω των ευρωπαϊκών κωδικών και κανονισμών, αποτελεί ένα ακόμα μέσο πίεσης για άνοιγμα των εθνικών αγορών και ισότιμη πρόσβαση τρίτων στα δίκτυα όλων των χωρών της ΕΕ. Η θέση σε εφαρμογή κοινών και δεσμευτικών ευρωπαϊκών κανόνων εκτιμάται ότι θα επιταχύνει τη διαδικασία ενσωμάτωσης του κοινοτικού κεκτημένου στην ενέργεια και από κράτη-μέλη τα οποία υστερούν χρονικά, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να αντλήσουν εμπειρία από τις τυχόν πιο προηγμένες γειτονικές χώρες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην περίπτωση της ελληνικής αγοράς, τουλάχιστον έως σήμερα, ένας περιοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη ανταγωνισμού πέραν των δομικών χαρακτηριστικών της αγοράς όπως το μικρό μέγεθος και βάθος είναι και το ελλιπές και εν πολλοίς ασαφές καθεστώς πρόσβασης τρίτων στα ανάντη δίκτυα¹².

Η υποχρέωση κοινού υπολογισμού δυναμικότητας και ανάπτυξης κοινών πληροφοριακών συστημάτων διενέργειας των δημοπρασιών από τους διαχειριστές, γεγονός που θα αποσαφηνίσει το μέγεθος της διαθέσιμης δυναμικότητας εκατέρωθεν του σημείου διασύνδεσης βελτιώνοντας την ορατότητα στην αγορά, σε συνδυασμό με τις αυξημένες απαιτήσεις διαβούλευσης μεταξύ των ΕΡΑ και τον συνεχή έλεγχο συμμόρφωσης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναμένεται να συντελέσει στην ουσιαστική διασύνδεση όχι απλώς των γειτονικών συστημάτων μεταφοράς αλλά και των γειτονικών αγορών.

Η ενοποίηση και διευκόλυνση του διασυνοριακού εμπορίου έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα ως προς την περαιτέρω αξιοποίηση των υποδομών για διαμετακόμιση αερίου προς τη Νοτιοανατολική Ευρώπη αλλά και ως προς την εν δυνάμει ανάδειξή της σε κόμβο εμπορίας αερίου και διαμόρφωσης τιμής αναφοράς σε περιφερειακό επίπεδο.

¹¹ Βλ. απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού υπ' αριθμ. 551/VII/2012 (ΦΕΚ Β/83/20.1.2014).

¹² Βλ. και ετήσιες αναφορές της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα έτη 2006 έως και 2012. http://www.rae.gr/site/categories_new/about_rae/actions/reports_national.csp.

Στον αντίποδα, η αξιοποίηση των ευκαιριών και δυνατοτήτων που παρέχει ο Κώδικας, συνεπάγεται και ορισμένες προκλήσεις για όλους τους χρήστες του δικτύου αλλά ιδιαίτερα για τους μικρότερους και νεοεισερχόμενους στην αγορά. Οι προκλήσεις αυτές, κοινές για όλους τους χρήστες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αφορούν ενδεχομένως ιδιαίτερα την εθνική αγορά, λόγω του πρώιμου σταδίου ανάπτυξης και των χαρακτηριστικών των παικτών σε αυτή. Ταυτόχρονα, η εφαρμογή του Κώδικα αποτελεί αφ' εαυτού μία σημαντική πρόκληση για τους διαχειριστές των αντίστοιχων συστημάτων μεταφοράς καθώς απαιτεί τη ριζική αλλαγή στις συνθήκες καθημερινής διαχείρισης της δυναμικότητας στις διασυνδέσεις και την ανάπτυξη ή εξέλιξη των σχετικών πληροφοριακών συστημάτων.

Στις επόμενες παραγράφους επιχειρείται μία αποτίμηση των προκλήσεων που θέτουν συγκεκριμένες ρυθμίσεις του Κώδικα στους συμμετέχοντες στην αγορά.

Ο μηχανισμός κατανομής δυναμικότητας στις διασυνδέσεις

Μετά τη θέση σε ισχύ του Κώδικα, η δραστηριοποίηση ενός χρήστη του δικτύου στην αγορά δυναμικότητας στις διασυνδέσεις για την εξυπηρέτηση δεδομένης ζήτησης φυσικού αερίου¹³, θα πραγματοποιείται με ριζικά διαφορετικό τρόπο σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση, τουλάχιστον υπό το σύστημα κατανομής δυναμικότητας που καθορίζεται σήμερα στον Κώδικα Διαχείρισης ΕΣΦΑ.

Υπό το υφιστάμενο καθεστώς, εφόσον υφίσταται διαθέσιμη δυναμικότητα, είναι δυνατή η δέσμευση δυναμικότητας στις διασυνδέσεις οποτεδήποτε, πρακτικά για οποιαδήποτε χρονική διάρκεια και με γνωστή τιμή. Ταυτόχρονα, είναι δυνατή η διαμόρφωση ενός προφίλ δεσμευμένης δυναμικότητας μέσω συνδυασμού προϊόντων δυναμικότητας οποιασδήποτε χρονικής διάρκειας, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή αποτελεί ακέραια πολλαπλάσια μίας Ημέρας Αερίου¹⁴.

Υπό το νέο καθεστώς, θα είναι επίσης δυνατή η διαμόρφωση ενός προφίλ δεσμευμένης δυναμικότητας μέσω του κατάλληλου συνδυασμού Τυποποιημένων Προϊόντων Δυναμικότητας. Ωστόσο, τα προϊόντα αυτά δεν καθίστανται διαθέσιμα προς δέσμευση από τους χρήστες σε συνεχή βάση, αλλά σε χρόνο αυστηρά καθορισμένο σύμφωνα με το ημερολόγιο δημοπρασιών που καταρτίζει ετησίως ο ENTSOG. Επιπροσθέτως, η τιμή στην οποία ο χρήστης θα δεσμεύσει δυναμικότητα δεν είναι γνωστή εκ των προτέρων καθώς καθορίζεται αναλόγως των συνθηκών προσφοράς και ζήτησης στη σχετική δημοπρασία.

¹³ Για λόγους απλότητας, στην παρούσα ανάλυση χρησιμοποιείται η έννοια του Χρήστη ο οποίος είναι ταυτόχρονα είτε προμηθευτής φυσικού αερίου είτε αυτοπρομηθευόμενος επιλέγων πελάτης. Τα συμπεράσματα ισχύουν εν γένει και στην περίπτωση Χρήστη ο οποίος συμμετέχει στην αγορά αναλαμβάνοντας μόνο τη μεταφορά αερίου για λογαριασμό τρίτων, χωρίς άμεση εμπλοκή στην αγορά προμήθειας φυσικού αερίου.

¹⁴ Για τον ορισμό της «Ημέρας Αερίου» στην ελληνική αγορά βλ. παρ. 22 του άρθρου 1 του Κώδικα Διαχείρισης του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΦΕΚ Β 3131/9.12.2013).

Με αυτά τα δεδομένα, εκτιμάται ότι η αποτελεσματική δραστηριοποίηση χρηστών στις διασυνδέσεις συστημάτων μεταφοράς απαιτεί:

- Αυξημένη δυνατότητα προγραμματισμού σε σχέση με τις ανάγκες μεταφοράς φυσικού αερίου, η οποία αυτονόητα διευκολύνεται όσο πιο ομοιόμορφο είναι το προφίλ της ζήτησης φυσικού αερίου που εξυπηρετεί ο χρήστης του δικτύου. Περαιτέρω, η διαμόρφωση στρατηγικής στο θέμα της διαχείρισης της δυναμικότητας εκτιμάται ότι είναι ευχερέστερη στην περίπτωση μεγαλύτερων παικτών της αγοράς, με χαρτοφυλάκιο συμβάσεων προμήθειας και πολλαπλών εναλλακτικών σε σχέση με τη χρήση διασυνδέσεων ή δυνατότητα χρήσης εγκαταστάσεων ΥΦΑ.
- Κατάλληλη εσωτερική οργάνωση για την -πιθανώς καθημερινή- συμμετοχή σε δημοπρασίες και δυνατότητα συνδυασμένης διαχείρισης χαρτοφυλακίου δυναμικότητας/ποσότητας φυσικού αερίου, ανάλογη με αυτή που απαιτείται για τη δραστηριοποίηση στην χονδρεμπορική αγορά ηλεκτρισμού. Η ανάπτυξη της εσωτερικής αυτής οργάνωσης, εφόσον δεν υφίσταται ήδη για οποιονδήποτε λόγο, εκτιμάται ότι θα επιφέρει αύξηση του λειτουργικού/διαχειριστικού κόστους του χρήστη του δικτύου.

Τέλος, εκτιμάται ότι ο σχετικός περιορισμός της ευελιξίας που παρέχει το σημερινό καθεστώς ως προς το χρόνο διάθεσης και δέσμευσης δυναμικότητας στις διασυνδέσεις καθιστά ακόμα πιο σημαντικό το ρόλο και τη σημασία μιας οργανωμένης δευτερογενούς αγοράς δυναμικότητας, μέσω της οποίας θα είναι δυνατή η διαχείριση τυχόν αποκλίσεων μεταξύ της δυναμικότητας διασύνδεσης που αποκτήθηκε στην πρωτογενή αγορά και των πραγματικών αναγκών σε δυναμικότητα που ανακύπτουν σε βραχυχρόνια βάση.

Η σύζευξη (bundling) της δυναμικότητας στις διασυνδέσεις

Μέσω της σύζευξης της δυναμικότητας εκατέρωθεν της διασύνδεσης, πρακτικά καταργείται το «σύνορο» μεταξύ των διασυνδεδεμένων συστημάτων. Έτσι, η δέσμευση δυναμικότητας εισόδου σε σημείο διασύνδεσης των χωρών Α και Β από χρήστη που δραστηριοποιείται στη χώρα Α και επιθυμεί να εισάγει αέριο μέσω του (ανάντη) συστήματος της χώρας Β, συνεπάγεται και τη δέσμευση ισόποσης δυναμικότητας εξόδου στη διασύνδεση από την πλευρά της χώρας Β. Επομένως, η δέσμευση δυναμικότητας σε ένα σημείο διασύνδεσης συστημάτων μεταφοράς απαιτεί τη δραστηριοποίηση των ενδιαφερομένων χρηστών και στα δύο διασυνδεδεμένα συστήματα.

Κατά συνέπεια, και παρά την υποχρέωση διεξαγωγής των δημοπρασιών από τους διαχειριστές μέσω κοινού πληροφοριακού συστήματος, για τη δέσμευση δυναμικότητας και τη χρήση της διασύνδεσης απαιτείται πλέον η συμβατική δέσμευση του χρήστη και με τους δύο διαχειριστές που δραστηριοποιούνται εκατέρωθεν της διασύνδεσης, μέσω ενός ή δύο συμβάσεων. Η διαχειριστική πολυπλοκότητα είναι δυνατόν να αυξηθεί περαιτέρω στην

περίπτωση που στις διασυνδέσεις μεταξύ κρατών-μελών δραστηριοποιούνται περισσότεροι των δύο διαχειριστών, είτε πρόκειται για φυσικά σημεία διασύνδεσης είτε για Εικονικό Σημείο Διασύνδεσης.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι η σύζευξη δυναμικότητας στις διασυνδέσεις επιβάλλει τη μεταβολή του σημείου στο οποίο πραγματοποιείται η μεταβίβαση της κυριότητας αερίου για τους σκοπούς τόσο της σχετικής σύμβασης μεταφοράς όσο και της σχετικής υποκείμενης σύμβασης προμήθειας αερίου, δηλαδή το σημείο παράδοσης/παραλαβής του αερίου ή σημείο συναλλαγής.

Έως σήμερα, κατά κανόνα, η μεταβίβαση κυριότητας του αερίου από τον έναν χρήστη μεταφοράς στον άλλο πραγματοποιείται στο σημείο διασύνδεσης μεταξύ των συστημάτων στα οποία δραστηριοποιούνται οι χρήστες αυτοί και το οποίο αποτελούσε το σημείο συναλλαγής (trading “at the flange”). Η απαλοιφή του σημείου αυτού -ως αποτέλεσμα της σύζευξης δυναμικότητας- απαιτεί τον καθορισμό ενός νέου σημείου αναφοράς με βάση το οποίο θα πραγματοποιείται η συναλλαγή, δηλαδή στο οποίο θα πραγματοποιείται η μεταβίβαση κυριότητας του αερίου.

Υπό ένα σύστημα εισόδου-εξόδου το αυτόνομο σημείο αναφοράς για την πραγματοποίηση της μεταβίβασης κυριότητας του αερίου μεταξύ χρηστών είναι το «εικονικό σημείο δηλώσεων» (virtual point), επί του οποίου -στις περισσότερες περιπτώσεις- οργανώνεται ένας κόμβος εμπορικής διαπραγμάτευσης φυσικού αερίου (gas trading hub). Στην πλήρη ανάπτυξη αυτού του συστήματος, οι συναλλαγές δεν πραγματοποιούνται στα όρια διασυνδεδεμένων συστημάτων/αγορών, αλλά μεταξύ των κόμβων διαπραγμάτευσης αερίου των αγορών αυτών (hub-to-hub trading).

Το ανωτέρω σχήμα προωθεί σημαντικά και υποστηρίζει την ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς αερίου στην ΕΕ, έχει, ωστόσο, ως συνέπεια την ανάγκη αλλαγής των όρων των συμβάσεων μεταφοράς και των υποκείμενων συμβάσεων προμήθειας που σχετίζονται με διασυνδέσεις, τουλάχιστον ως προς το σημείο παράδοσης/παραλαβής του αερίου. Το γεγονός αυτό προφανώς επιβάλλει και ανακατανομή του συνολικού κόστους μεταφοράς αερίου μεταξύ διαφορετικών χρηστών.

Η συγκεκριμένη ρύθμιση αποτελεί μία σοβαρή μεταβολή η οποία θα επηρεάσει όλες τις συμβάσεις που περιλαμβάνουν διασυνοριακή συναλλαγή εντός ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων συμβάσεων διαμετακόμισης αερίου μέσω χωρών της ΕΕ, προερχόμενου από τρίτους προμηθευτές εκτός ΕΕ.

Είναι προφανές ότι οι επιπτώσεις της μεταβολής αυτής είναι ιδιαίτερα έντονες στην περίπτωση συμβάσεων που συνάφθηκαν πριν τη θέσπιση των ρυθμίσεων του Κώδικα και παραμένουν σε ισχύ και μετά την 1^η Νοεμβρίου 2015. Για το λόγο αυτό επιτρέπεται από τον Κώδικα η συνέχιση ισχύος υφιστάμενων συμβάσεων μεταφοράς, και κατ' επέκταση των υποκείμενων συμβάσεων προμήθειας, έως τη λήξη τους. Επιβάλλεται, ωστόσο, η υποχρέωση διαπραγμάτευσης μεταξύ των μερών για την πιθανή αναπροσαρμογή των συμβάσεων, στη βάση της καλύτερης δυνατής προσπάθειας.

Στην περίπτωση χρηστών οι οποίοι δεν επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στις διασυνδέσεις για την εισαγωγή/εξαγωγή αερίου μέσω αγωγού, δεδομένου του αυξημένου διαχειριστικού και προγραμματιστικού κόστους που αυτό συνεπάγεται λόγω της σύζευξης δυναμικότητας, εξακολουθεί να υφίσταται η δυνατότητα δέσμευσης μόνο δυναμικότητας εξόδου για εξυπηρέτηση τελικών καταναλωτών ή δικτύων διανομής. Ο χρήστης δηλαδή εξακολουθεί να δραστηριοποιείται μόνο σε ένα σύστημα μεταφοράς/μία αγορά, μέσω σύμβασης μεταφοράς με σημείο εισόδου το εικονικό σημείο δηλώσεων/κόμβο διαπραγμάτευσης αερίου ή εγκατάσταση ΥΦΑ και σημείο εξόδου το σημείο κατανάλωσης ή περαιτέρω διανομής του αερίου.

Διαχειριστικά και ρυθμιστικά ζητήματα

Η εναρμόνιση της Ημέρας Αερίου σε ευρωπαϊκό επίπεδο συνεπάγεται τη μεταβολή της ώρας έναρξης της αντίστοιχης ημέρας στις περισσότερες εθνικές αγορές. Οι μεγαλύτερες επιπτώσεις σε διαχειριστικό επίπεδο εκτιμάται ότι αφορούν στον προγραμματισμό παραδόσεων και παραλαβών αερίου από εξωτερικούς της ΕΕ προμηθευτές και τις ενδιάμεσες, εκτός ΕΕ, χώρες διαμετακόμισης του αερίου καθώς και στον προγραμματισμό παραδόσεων σε χώρες στις οποίες υπάρχει εγχώρια παραγωγή φυσικού αερίου, όπως η Μεγάλη Βρετανία. Σε ό,τι αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ των αγορών φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού, εκτιμάται ότι η επερχόμενη μεταβολή δεν θα έχει ιδιαίτερη επίπτωση στον προγραμματισμό εκ μέρους των χρηστών καθώς, ήδη, στις περισσότερες χώρες της ΕΕ, δεν υφίσταται ευθυγράμμιση στην ώρα έναρξης της Ημέρας Αερίου και της αντίστοιχης ημέρας της αγοράς ηλεκτρισμού¹⁵.

Ταυτόχρονα, μέσω του Ετήσιου Τυποποιημένου Προϊόντος Δυναμικότητας, εμμέσως εισάγεται σε επίπεδο ΕΕ η έννοια του Έτους Αερίου, με έναρξη τον Οκτώβριο ενός ημερολογιακού έτους και λήξη τον Σεπτέμβριο του επόμενου ημερολογιακού έτους¹⁶. Σε χώρες στις οποίες ο υπολογισμός του ετήσιου κομίστρου μεταφοράς πραγματοποιείται με αναφορά σε ετήσια περίοδο με ημερομηνία έναρξης διαφορετική αυτής του Έτους Αερίου του Κώδικα, εισάγεται ένας παράγοντας πολυπλοκότητας σε σχέση με τον καθορισμό της τιμής εκκίνησης στην ετήσια δημοπρασία και την ανάκτηση του σχετικού ετήσιου κόστους μεταφοράς. Η αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού αποτελεί ένα από τα αντικείμενα του υπό επεξεργασία Κώδικα δικτύου σχετικά με τους κανόνες εναρμόνισης της δομής των κομίστρων μεταφοράς αερίου στην ΕΕ.

Τέλος, προς διερεύνηση σε ρυθμιστικό και διαχειριστικό επίπεδο παραμένει η έκταση κατά την οποία οι ρυθμίσεις του Κώδικα θα επηρεάσουν εν γένει τους μηχανισμούς κατανομής

¹⁵ Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση της Ισπανίας, όπου σήμερα υπάρχει ευθυγράμμιση μεταξύ «ημέρας αερίου» και «ημέρας ηλεκτρισμού». Η εφαρμογή του Κώδικα θα έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της ώρας έναρξης της «ημέρας αερίου» κατά έξι ώρες.

¹⁶ Για τον ορισμό του «Έτους Αερίου» στην ελληνική αγορά βλ. παρ. 20 του άρθρου 1 του Κώδικα Διαχείρισης του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΦΕΚ Β 3131/9.12.2013).

δυναμικότητας και δήλωσης (nomination) των προς μεταφορά ποσοτήτων φυσικού σε σημεία τα οποία δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, όπως τα σημεία εισόδου ΥΦΑ στο σύστημα μεταφοράς ή τα σημεία εξόδου προς εγκαταστάσεις τελικών καταναλωτών, καθώς και η επέκταση του πεδίου εφαρμογής του Κώδικα και σε σημεία εισόδου με τρίτες χώρες, θέμα που όπως προαναφέρθηκε αποτελεί αντικείμενο απόφασης της αρμόδιας ΕΡΑ.

Δ. Τελικές παρατηρήσεις

Η θέσπιση του Κώδικα δημιουργεί ένα εντελώς νέο τοπίο αναφορικά με το διασυνοριακό εμπόριο στην ΕΕ. Η εφαρμογή του νέου μηχανισμού κατανομής της δυναμικότητας στις διασυνδέσεις εντός της προθεσμίας που θέτει ο Κώδικας αποτελεί σημαντική πρόκληση τόσο για τους διαχειριστές των σχετικών συστημάτων μεταφοράς όσο και για τις αντίστοιχες ΕΡΑ.

Πέραν των διαχειριστικών και ρυθμιστικών προκλήσεων, η θέσπιση του Κώδικα θέτει μία σειρά από προκλήσεις και για τους συμμετέχοντες στην αγορά φυσικού αερίου, ιδιαίτερα για τους νεοεισερχόμενους και τους μικρότερους παίκτες. Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που η εναρμόνιση του μηχανισμού κατανομής παρέχει σε παίκτες της αγοράς για τη δραστηριοποίησή τους στο διασυνοριακό επίπεδο εξαρτάται από τη δυνατότητα προσαρμογής σε νέες συνθήκες και δεδομένα που δημιουργούνται σε σχέση με την έως σήμερα επιχειρηματική πρακτική τους.

Για μικρότερους και νεοεισερχόμενους στην αγορά παίκτες, χωρίς διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο συμβάσεων προμήθειας, η δραστηριοποίηση στις διασυνδέσεις με σκοπό το διασυνοριακό εμπόριο και τις εισαγωγές/εξαγωγές αερίου ενέχει αυξημένες απαιτήσεις προγραμματισμού σε σχέση με τις ανάγκες μεταφοράς φυσικού αερίου και κατάλληλη εσωτερική οργάνωση για την -πιθανώς καθημερινή- συμμετοχή σε δημοπρασίες, γεγονός που συνεπάγεται αύξηση λειτουργικού/διαχειριστικού κόστους. Το διαχειριστικό κόστος ενδέχεται να αυξηθεί περαιτέρω λόγω της, επί της ουσίας επιβαλλόμενης από τη σύζευξη, δραστηριοποίησης σε δύο αγορές.

Πέραν των ανωτέρω, για υφιστάμενους παίκτες που δραστηριοποιούνται στις διασυνδέσεις, η σημαντικότερη πρόκληση σχετίζεται με την αναπροσαρμογή στα νέα δεδομένα των συμβάσεων μεταφοράς/προμήθειας που περιλαμβάνουν διασυνοριακές συναλλαγές. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή εκτιμάται ότι θα εξομαλύνει τις διαφορές στα διαχειριστικά καθεστώς εκατέρωθεν των διασυνδέσεων στην ΕΕ και θα επιταχύνει την, υποχρεωτική από την Τρίτη Ενεργειακή Δέσμη, διαδικασία σύγκλισης του αντίστοιχου ρυθμιστικού καθεστώτος, συνεισφέροντας ουσιαστικά στη δημιουργία μίας ενιαίας και ανταγωνιστικής αγοράς αερίου στην ΕΕ.

Από την έκδοση του Κώδικα έως σήμερα, έχουν αναπτυχθεί πρωτοβουλίες για την πιλοτική εφαρμογή του Κώδικα σε διάφορα σημεία διασύνδεσης στην ΕΕ. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται με συνεργασία των εκατέρωθεν της διασύνδεσης διαχειριστών και ΕΡΑ με την εποπτεία και καθοδήγηση των ACER/ENTSOG, βάσει ενός «οδικού χάρτη» που έχει καταρτιστεί για το λόγο αυτό. Τα συμπεράσματα από την πορεία εφαρμογής της διαδικασίας παρουσιάζονται τακτικά στο Ρυθμιστικό Φόρουμ Αερίου (Φόρουμ της Μαδρίτης)¹⁷ και εκτιμάται ότι θα αποτελέσουν έναν πολύτιμο οδηγό για την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Κώδικα και στις λιγότερο ώριμες αγορές.

Ταυτόχρονα, βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη διαδικασία αναθεώρησης του Κώδικα, προκειμένου να συμπληρωθεί με διατάξεις που αφορούν στην κατανομή νέας δυναμικότητας που αναπτύσσεται στις διασυνδέσεις με βάση μηχανισμούς της αγοράς. Θέματα τιμολόγησης της νέας δυναμικότητας αντιμετωπίζονται ρυθμιστικά στον υπό εκπόνηση Κώδικα Δικτύου σχετικά με τους κανόνες εναρμόνισης της δομής των κομίστρων μεταφοράς αερίου. Με την ολοκλήρωση των κειμένων αυτών, δημιουργείται πλέον ένα ολοκληρωμένο σύστημα κατανομής και τιμολόγησης δυναμικότητας που περιλαμβάνει τόσο την υφιστάμενη δυναμικότητα διασύνδεσης όσο και τις μελλοντικές επεκτάσεις της.

¹⁷ Βλ. http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/gas/forum_gas_madrid_en.htm.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πίνακας: Σύνοψη μηχανισμού κατανομής προϊόντων δυναμικότητας σε αδιάλειπτη βάση στις διασυνδέσεις

Τυποποιημένο Προϊόν Δυναμικότητας (ΤΠΔ) (kWh/h ή kWh/d)	Έναρξη ισχύος ΤΠΔ	Μηχανισμός δημοπράτησης	Συχνότητα δημοπράτησης	Χρόνος διεξαγωγής δημοπρασίας	Χρονικός ορίζοντας προσφοράς ΤΠΔ
Ετήσιο	1 ^η Οκτωβρίου	Πολλαπλών γύρων και αυξανόμενης τιμής (ascending clock)	Ετήσια	1 ^η Δευτέρα Μάρτη κάθε έτους	Έως και για 15 έτη, αρχής γενομένης από το επόμενο έτος αερίου (Έτος αερίου: Οκτώβριος - Σεπτέμβριος)
Τριμηνιαίο	1 ^η Οκτωβρίου, 1 ^η Ιανουαρίου, 1 ^η Απριλίου και 1 ^η Ιουλίου	Πολλαπλών γύρων και αυξανόμενης τιμής (ascending clock)	Ετήσια	1 ^η Δευτέρα Ιουνίου κάθε έτους	Κάθε τρίμηνο του επόμενου έτους αερίου (Έτος αερίου: Οκτώβριος - Σεπτέμβριος)
Μηνιαίο	1 ^η Ημέρα Αερίου κάθε ημερολογιακού μήνα	Πολλαπλών γύρων και αυξανόμενης τιμής (ascending clock)	Μηνιαία	3 ^η Δευτέρα κάθε μήνα	Ο επόμενος μήνας
Ημερήσιο	Από την αρχή της Ημέρας Αερίου	Ενός γύρου και ενιαίας τιμής (uniform price)	Ημερήσια	Κάθε ημέρα στις 15.30 UTC	Η επόμενη Ημέρα Αερίου (day-ahead)
Ενδοημερήσιο	Από μία συγκεκριμένη ώρα μίας Ημέρας Αερίου έως το τέλος της ίδιας Ημέρας	Ενός γύρου και ενιαίας τιμής (uniform price)	Ωριαία	Κάθε ώρα μετά τη λήξη της ημερήσιας δημοπρασίας (day-ahead) για συγκεκριμένη Ημέρα Αερίου έως και 5 ώρες πριν τη λήξη της συγκεκριμένης Ημέρας Αερίου	Η ώρα που αντιστοιχεί στην ώρα διεξαγωγής της δημοπρασίας +4

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Συνομογραφίες:

ACER: Agency for the Cooperation of Energy Regulators

ΔΕΠΑ: Δημόσια Επιχείρηση Αερίου Α.Ε.

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ENTSOG: European Network of Transmission System Operators for Gas

ΕΡΑ: Εθνική Ρυθμιστική Αρχή

ΤΠΔ: Τυποποιημένα Προϊόντα Δυναμικότητας

Σχετικά με τον συγγραφέα

Ο Γεράσιμος Αυλωνίτης είναι Χημικός Μηχανικός ΕΜΠ, με MSc στη Μηχανική Πετρελαίου από το Imperial College. Η επαγγελματική του σταδιοδρομία ξεκίνησε στην έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, όπου με έδρα τη Μεγάλη Βρετανία εργάστηκε σε διάφορα έργα βελτιστοποίησης παραγωγής αερίου και πετρελαίου στην Ευρώπη, στη Μέση Ανατολή και στη Λατινική Αμερική. Μετακινήθηκε στο κατάντη τμήμα της βιομηχανίας, ασχολούμενος με θέματα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας στο τμήμα ανάπτυξης δραστηριοτήτων της εταιρείας Προμηθείας Gas A.E. στην Ελλάδα. Το 2002 εντάχθηκε στη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας ως Ειδικός Επιστήμονας, όπου και διατέλεσε επικεφαλής του τμήματος Φυσικού Αερίου και Πετρελαιοειδών από το 2005 έως το τέλος του 2012. Από το 2013 είναι σύμβουλος διοίκησης του ΔΕΣΦΑ Α.Ε. επί ρυθμιστικών θεμάτων. Έχει οργανώσει και παραδώσει διαλέξεις και εκπαιδευτικά σεμινάρια σχετικά με την οργάνωση της αγοράς φυσικού αερίου, τα κόμιστρα μεταφοράς και την τιμολόγηση φυσικού αερίου στην Ελλάδα, σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και στη Μέση Ανατολή. (*)

(*):Οι απόψεις και εκτιμήσεις που παρουσιάζονται στη μελέτη αυτή είναι αποκλειστικά του συγγραφέα.

Διευθυντής Σειράς:

Νικόλαος Ε. Φαραντούρης, Αν. Καθηγητής, Κάτοχος της Έδρας *Jean Monnet*

Δ. Ανδρούτσου 150, 185 32 Πειραιεύς

E: nfarant@unipi.gr

T: +30 210 414 2394

F: +30 210 414 2108